

ЗВІТ

в рамках проєкту СОС «Дитячі містечка» «Консультавання 7-ми громад (Івано-Франківськ, Городенка, Коломия, Ірпінь, Бородянка, Фастів, Боярка), які входять до проєкту «Право на сім'ю: усунення системних прогалин – підтримка реформ системи захисту дітей в Албанії, Білорусі, Вірменії, Північній Македонії та Україні»

щодо аналізу документів та надання онлайн-консультацій Бородянській селищній об'єднаній територіальній громаді

Вступ.

Проєкт охоплює сім громад, включаючи Бородянську селищну об'єднану територіальну громаду, яка бере активну участь у трансформаційній ініціативі, спрямованій на зміцнення місцевого управління та підвищення ефективності систем захисту дітей через стратегічне планування та бюджетування.

Для Бородянської територіальної громади цей проєкт має важливе значення. Бородянка та населені пункти громади найдовше були під окупацією, зазнали найбільше руйнувань та збитків від російських окупантів. В тому числі було зруйновано центри надання соціальних послуг. Відтак відновлення надання соціальних послуг передбачає ефективне планування бюджетних коштів.

Основна мета діяльності спеціалістів ЮК «АРМАДА» в рамках цього проєкту полягає в наданні допомоги Бородянській громаді у складанні місцевих бюджетів, що ефективно розподіляють ресурси на соціальні послуги. Ця ініціатива не тільки спрямована на безпосередню підтримку потреб дітей та сімей, але й прагне закласти основу для системних змін у адміністративних структурах громади та на загальнодержавному рівні.

У зв'язку з введенням воєнного стану на території України, соціальна робота у Бородянській територіальній громаді набула особливої важливості, особливо в контексті зростання кількості дітей, сімей з дітьми та осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують допомоги. В цьому контексті визначення потреб населення, потенційних отримувачів соціальних послуг, співставлення зазначеного із спроможностями громади щодо надання соціальних послуг та відображення зазначеної інформації у бюджетних програмах є надзвичайно важливим завданням.

Джерела отримання інформації.

Для проведення аналізу бюджетних процесів Бородянської селищної об'єднаної територіальної громади було запитано наступні документи:

1. Стратегію розвитку територіальної громади.
2. Середньострокові прогностичні та програмні документи економічного і соціального розвитку територіальної громади щодо розвитку та забезпечення надання соціальних послуг.
3. Програму економічного та соціального розвитку територіальної громади.
4. Прогноз місцевого бюджету, який охоплює звітний та два наступних роки.
5. План діяльності на середньостроковий період (на звітний та два наступних роки) головного розпорядника коштів, що реалізує політику у сфері соціальних послуг.

6. Паспорти бюджетних програм, в межах яких надаються соціальні послуги в громаді.
7. Статут ОТГ (органу місцевого самоврядування).
8. Регламент діяльності (роботи).
9. Рішення про утворення виконавчого органу (комітету).
10. Рішення про утворення старостинських округів.
11. Положення про старосту.
12. Структура ОТГ (органу місцевого самоврядування).
13. Положення про структурні підрозділи (департаменти, управління, відділи, сектори тощо);
14. Положення про місцевий фінансовий орган (установа, що здійснює функції зі складання прогнозів місцевих бюджетів, складання, виконання місцевих бюджетів, контролю за витрачанням коштів розпорядниками бюджетних коштів, а також інші функції, пов'язані з управлінням коштами місцевого бюджету).
15. Посадові інструкції начальників (директорів) структурних підрозділів;
16. Затверджені програми соціально-економічного розвитку громади, пов'язані із усиновленням, опікою над дітьми, питаннями функціонування дитячих будинків та інтернатів;
17. Положення про цільові фонди пов'язані із усиновленням, опікою над дітьми, питаннями функціонування дитячих будинків та інтернатів.

У відповідь на запит Бородянська селищна об'єднана територіальна громада відмовила у наданні документів мотивуючи це тим, що всі необхідні документи наявні на сайті громади. Відтак, аналіз здійснювався на підставі тих документів, що вдалось знайти представникам ЮК «АРМАДА».

Аналіз отриманих документів.

I. Стратегія розвитку територіальної громади.

Аналіз стратегії розвитку Бородянської селищної об'єднаної територіальної громади на відповідність законодавству

Відповідність закону "Про засади державної регіональної політики"

Закон України "Про засади державної регіональної політики" встановлює основні принципи та напрями розвитку регіонів, включаючи:

1. **Децентралізація влади** - передача повноважень та ресурсів на місцевий рівень.
2. **Рівність регіонального розвитку** - забезпечення рівних умов для розвитку всіх територій.
3. **Інноваційний розвиток** - впровадження новітніх технологій та інноваційних підходів у розвиток регіонів.
4. **Сталість розвитку** - баланс між економічним розвитком, соціальним захистом та екологічною безпекою.

Аналіз стратегії розвитку Бородянської селищної об'єднаної територіальної громади показує, що вона відповідає зазначеним принципам. Зокрема, стратегія включає заходи з децентралізації, передбачає рівний розвиток усіх населених пунктів громади, акцентує увагу на інноваційних підходах у різних сферах та спрямована на сталий розвиток громади.

Відповідність стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026

Стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки спрямована на створення умов для виховання дітей у сімейному середовищі, зменшення кількості дітей у закладах інституційного догляду та забезпечення підтримки сімейних форм виховання. Основні положення включають:

1. Профілактика соціального сирітства.
2. Розвиток сімейних форм виховання.
3. Зменшення кількості інституційних закладів.

Стратегія розвитку Бородянської громади передбачає заходи, які відповідають меті деінституціалізації. Вона включає підтримку дитячих будинків сімейного типу, соціальний супровід сімей та інформаційно-роз'яснювальну роботу для підвищення обізнаності населення про права дітей і можливості виховання дітей у сімейних умовах.

Соціальні послуги в стратегії

Стратегія розвитку Бородянської громади включає надання різних соціальних послуг, таких як:

1. **Соціальне забезпечення:** підтримка малозабезпечених сімей, осіб з інвалідністю, ветеранів та учасників бойових дій.
2. **Охорона здоров'я:** капітальні ремонти медичних установ, придбання медичного обладнання.
3. **Освіта:** комп'ютеризація шкіл, впровадження STEM-освіти, створення умов для інклюзивної освіти.
4. **Соціальна підтримка:** підтримка дитячих будинків сімейного типу та патронатних сімей, соціальний супровід сімей з проблемами інвалідності, безпритульності, насильства та малозабезпеченості.
5. **Правова та психологічна допомога:** правова та психологічна підтримка дітям та їх родинам, соціально-психологічна підтримка для дітей у складних життєвих обставинах.

Плюси стратегії

1. **Комплексний підхід:** охоплює всі ключові сфери життєдіяльності громади, включаючи соціальне забезпечення, охорону здоров'я, освіту та підтримку соціально вразливих груп.
2. **Підтримка соціально вразливих груп:** значна увага приділяється підтримці малозабезпечених сімей, осіб з інвалідністю, ветеранів та учасників бойових дій.

3. **Зосередженість на розвитку інфраструктури:** передбачає заходи з капітального ремонту медичних установ, придбання медичного обладнання, комп'ютеризації шкіл та впровадження інклюзивної освіти.

4. **Енергозбереження та екологія:** акцент на впровадження енергоефективних технологій та покращення екологічного стану громади.

Мінуси стратегії

1. **Фінансова залежність:** реалізація багатьох заходів залежить від фінансування з місцевого бюджету, що може бути обмеженим у разі нестачі коштів.

2. **Недостатня деталізація планів:** документи потребують більшої деталізації конкретних планів та заходів щодо деінституціоналізації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб.

3. **Потреба в актуалізації:** деякі положення потребують оновлення з урахуванням останніх змін у законодавстві та соціально-економічних умов.

4. **Відсутність місцевих ініціатив:** документи містять загальні норми, характерні для більшості територіальних громад в Україні, що зменшує їх унікальність.

Рекомендації

1. **Розробка та затвердження стратегії розвитку:** рекомендується розробити та затвердити стратегію розвитку громади, враховуючи потреби покращення соціальних послуг, захисту прав дітей та інших пріоритетних напрямків.

2. **Залучення додаткових ресурсів:** активніше залучати міжнародні організації, благодійні фонди та грантові програми для підтримки програм соціально-економічного розвитку.

3. **Деталізація планів та програм:** розробити більш детальні плани щодо деінституціоналізації, інтеграції внутрішньо переміщених осіб та інших актуальних питань.

4. **Прозорість та звітність:** підвищити рівень прозорості та регулярного звітування перед громадою про виконання програм та заходів.

5. **Впровадження сучасних методів управління:** включити сучасні методи управління та оцінювання соціальних послуг, використовуючи цифрові технології.

6. **Унікалізація документів:** додати конкретні місцеві ініціативи та проекти, що відображають специфіку громади, її історію, культурну спадщину та стратегічні напрямки розвитку.

Загальний висновок

Стратегія розвитку Бородянської селищної об'єднаної територіальної громади відповідає основним положенням закону "Про засади державної регіональної політики" та стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки. Вона передбачає комплексний підхід до розвитку громади, охоплює всі ключові сфери життєдіяльності та спрямована на підтримку соціально вразливих груп населення. Однак, стратегія потребує деяких уточнень та доопрацювань для підвищення

її ефективності та актуальності. Виконання рекомендацій сприятиме кращій реалізації стратегічних завдань і покращенню якості життя мешканців громади.

II. Паспорти бюджетних програм

Відповідність програмі соціально-економічного розвитку:

- Знайдені на сайті ОТГ бюджетні програми співвідносяться з програмою соціально-економічного розвитку, оскільки спрямовані на забезпечення надання соціальних соціальних послуг. Це узгоджується з пріоритетами соціального захисту та підтримки вразливих категорій населення, що є частиною соціально-економічного розвитку громади.

Мета програм:

- Мета у деяких програмах чітко визначена, інші ж програми в цьому аспекті підлягають доопрацюванню у відповідності до вимог чинного законодавства, зокрема Закону України "Про місцеве самоврядування" та Бюджетного кодексу України.

Завдання програми:

- Конкретність: Завдання прописані досить загально, але зрозуміло. Для кращого планування варто розробити більш детальний план дій із конкретними заходами та відповідальними особами.
Рекомендації: Розробити більш детальний план із конкретними заходами, що допоможе у реалізації завдань.

Результативні показники:

Не у кожній програмі визначені всі результативні показники, що необхідно враховувати та виправити. Деякі показники, особливо показники якості, прописані неконкретно, тому потребують доопрацювання. Для вирішення цієї проблеми слід провести систематичний аналіз існуючих показників, щоб визначити, які з них є конкретними та вимірюваними, а які ні. Важливо переглянути цілі програми та узгодити їх із зацікавленими сторонами, щоб вони відповідали критеріям SMART (специфічність, вимірюваність, досяжність, актуальність та обмеженість у часі). Також слід визначити ключові аспекти якості, важливі для програми, і розробити для них конкретні, чіткі та вимірювані показники.

Загальний висновок:

Стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки передбачають надання соціальних послуг та підтримку вразливих категорій населення. В цілому, паспорти бюджетних програм відповідають цим цілям, однак є аспекти, які можна покращити.

Рекомендації:

1. **Деталізація завдань:** Розробити конкретні заходи з визначенням відповідальних осіб.
2. **Підвищення якості:** Регулярний моніторинг і оцінка ефективності надання соціальних послуг.
3. **Фінансування:** Залучення додаткових джерел фінансування для забезпечення стабільності та якості наданих послуг.

4. **Навчання кадрів:** Проведення регулярних тренінгів та підвищення кваліфікації працівників.

Висновки за результатами аналізу документів

Плюси, які можна виділити після аналізу документів:

1. **Відповідність законодавству:** Документи загалом відповідають чинному законодавству України, забезпечуючи правову основу для діяльності місцевого самоврядування та соціального захисту.

2. **Комплексний підхід:** Стратегія охоплює всі ключові сфери життєдіяльності громади, включаючи соціальне забезпечення, охорону здоров'я, освіту та підтримку соціально вразливих груп.

3. **Підтримка соціально вразливих груп:** Значна увага приділяється підтримці малозабезпечених сімей, осіб з інвалідністю, ветеранів та учасників бойових дій.

4. **Зосередженість на розвитку інфраструктури:** Документи передбачають заходи з капітального ремонту медичних установ, придбання медичного обладнання, комп'ютеризації шкіл та впровадження інклюзивної освіти.

5. **Енергозбереження та екологія:** Акцент на впровадження енергоефективних технологій та покращення екологічного стану громади.

6. **Соціальні послуги:** Програма передбачає різні види соціальних послуг, що сприяють покращенню життя населення, включаючи підтримку дітей та сімей.

Моменти, що потребують доопрацювання

1. **Фінансова залежність:** Реалізація багатьох заходів залежить від фінансування з місцевого бюджету, що може бути обмеженим у разі нестачі коштів.

2. **Недостатня деталізація планів:** Документи потребують більшої деталізації конкретних планів та заходів щодо деінституціоналізації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб.

3. **Потреба в актуалізації:** Деякі положення потребують оновлення з урахуванням останніх змін у законодавстві та соціально-економічних умов.

4. **Відсутність місцевих ініціатив:** Документи містять загальні норми, характерні для більшості територіальних громад в Україні, що зменшує їх унікальність.

5. **Недостатня деталізація результативних показників:** Показники не завжди є конкретними та вимірюваними, що ускладнює оцінку ефективності заходів.

Рекомендації

1. **Розробка та затвердження стратегії розвитку:** Рекомендується розробити та затвердити стратегію розвитку громади, враховуючи потреби покращення соціальних послуг, захисту прав дітей та інших пріоритетних напрямків.

2. **Залучення додаткових ресурсів:** Активніше залучати міжнародні організації, благодійні фонди та грантові програми для підтримки програм соціально-економічного розвитку.

3. Деталізація планів та програм: Розробити більш детальні плани щодо деінституціоналізації, інтеграції внутрішньо переміщених осіб та інших актуальних питань.
4. Прозорість та звітність: Підвищити рівень прозорості та регулярного звітування перед громадою про виконання програм та заходів.
5. Впровадження сучасних методів управління: Включити сучасні методи управління та оцінювання соціальних послуг, використовуючи цифрові технології.
6. Унікалізація документів: Додати конкретні місцеві ініціативи та проекти, що відображають специфіку громади, її історію, культурну спадщину та стратегічні напрямки розвитку.
7. Навчання кадрів: Проведення регулярних тренінгів та підвищення кваліфікації працівників для покращення надання соціальних послуг.
8. Моніторинг і оцінка: Запровадити чіткі механізми моніторингу та оцінки ефективності реалізації заходів.

Загальні висновки

Стратегія розвитку Бородянської селищної об'єднаної територіальної громади відповідає основним положенням закону "Про засади державної регіональної політики" та стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки. Вона передбачає комплексний підхід до розвитку громади, охоплює всі ключові сфери життєдіяльності та спрямована на підтримку соціально вразливих груп населення. Однак, стратегія потребує деяких уточнень та доопрацювань для підвищення її ефективності та актуальності. Виконання рекомендацій сприятиме кращій реалізації стратегічних завдань і покращенню якості життя мешканців громади. Інші документи, такі як бюджетні програми загалом співвідносяться із стратегією, однак мають такі проблеми як: проблеми із визначенням мети, нечіткі завдання, неприділення уваги результативним показникам. Для ефективного надання послуг такі моменти потребують доопрацювання та покращення.

Проведення консультації Бородянській селищній об'єднаній територіальній громаді.

I. Щодо обраних тем для консультацій з громадами.

Під час проведення аналізу документів було виявлено наступні запити, які є актуальними для Бородянської селищної об'єднаної територіальної громади:

1. Роз'яснення законодавства щодо формування місцевих бюджетів (включно щодо планування за програмно-цільовим методом).
2. Роз'яснення щодо повноважень територіальних громад (органів місцевого самоврядування) у формуванні бюджетних запитів та розпорядженні бюджетними коштами.
3. Роз'яснення щодо порядку обрахунку вартості соціальних послуг.
4. Роз'яснення щодо порядку впровадження та надання платних соціальних послуг.
5. Роз'яснення щодо порядку залучення донорських програм та субвенцій.

Відтак консультація, яка була надана громаді була побудована з урахуванням зазначених запитів та план консультації було сформовано наступним чином:

1. Формування та планування місцевих бюджетів.
2. Повноваження структурних підрозділів органів місцевого самоврядування в контексті бюджетних правовідносин.
3. Джерела фінансування надання соціальних послуг.
4. Розрахунок вартості соціальної послуги.
5. Порядок надання платних послуг.

Під час розгляду першого питання фахівцями ЮК «Армада» було висвітлено головні особливості програмно-цільового методу в бюджетному процесі та проаналізовано інструменти, які застосовуються при плануванні та формуванні місцевих бюджетів.

Особливу увагу було приділено порядку складання та затвердження бюджетних програм: визначення мети бюджетної програми, завдань, які будуть виконуватись, результативних показників та відповідальних виконавців.

Друге питання стосувалось повноважень структурних підрозділів.

Під час даного блоку було розглянуто можливості використання в роботі органів місцевого самоврядування статей Конституції України, а саме застосування статей 19 та 92 Конституції.

Також було проаналізовано принципи «належного урядування» та дискреційні повноваження органів місцевого самоврядування.

Під час цього ж блоку, нами було запропоновано представникам громад, при прийнятті управлінських рішень, використовувати так званий «тест статтею 2 Кодексу адміністративного судочинства України».

Окремо приділено увагу можливості використання судової практики та практики Європейського суду з прав людини при здійсненні своїх владних повноважень та прийнятті управлінських рішень.

Під час розгляду третього питання було проаналізовано можливості залучення державних субвенцій та благодійної допомоги для оплати надання соціальних послуг або реалізації інших соціальних проєктів.

В даному аспекті було проаналізовано можливості органів місцевого самоврядування отримувати благодійну допомогу як безпосередньо кінцевий отримувач такої благодійної допомоги (для забезпечення діяльності такого органу місцевого самоврядування) так і з метою передачі такої благодійної допомоги іншим особам, які її потребують (у вигляді грошової допомоги, товарів чи послуг).

Четверте питання стосувалось безпосередньо процесу розрахунку вартості соціальних послуг. Під час його розгляду було проаналізовано якими саме нормативно-правовими актами регулюється розрахунок вартості соціальних послуг, як проводити розрахунок та як такий розрахунок затверджувати.

При розгляді п'ятого питання особливу увагу було приділено саме порядку наданню платних соціальних послуг та було надано відповіді на запитання: коли це можливо? На підставі чого проводиться надання платних соціальних послуг? Хто такі послуги може надавати? В яких документах вони повинні бути закріплені?

З урахуванням вищевикладеного, під час консультацій Бородянській селищній об'єднаній територіальній громаді були надані роз'яснення щодо усіх вищенаведених питань.

Особливу увагу під час проведення консультацій фахівці ЮК «Армада» звернули на оформлення громадою таких ключових документів якими затверджуються повноваження органів місцевого самоврядування, таких як:

1. Статути ОТГ;
2. Положення про структурні підрозділи, неприбуткові організації, комунальні підприємства, які підпорядковуються органам місцевого самоврядування.
3. Програми соціально-економічного розвитку.
4. Бюджетні програми.
5. Бюджетні запити тощо.

При цьому було виявлено, що представники громади, які беруть участь у бюджетному процесі, розуміють, які документи потрібно готувати. Однак, виникають труднощі із затвердженням повноважень надавачів соціальних послуг, що може призводити до непорозумінь і невизначеності у процесі роботи, пов'язаних із реалізацією власних можливостей задля максимально ефективного здійснення діяльності такими надавачами.

Окремо стоїть питання щодо залучення коштів державного бюджету (обласного бюджету) та благодійної допомоги на реалізацію певних процесів у громаді. Залучення додаткових коштів є надзвичайно важливим для громади, оскільки це розширює фінансові можливості, дозволяє реалізувати інфраструктурні проєкти, покращувати якість соціальних послуг і підтримувати економічний розвиток.

З урахуванням вищезазначеного, громаді були надані рекомендації:

1. Приділити значну увагу для визначення потреб населення у соціальних послугах.
2. Передбачити у статутних документах послуги, які надаються відповідними органами у громаді.
3. Провести розрахунок вартості соціальних послуг.
4. Закріпити права та повноваження осіб залучених до планування та формування бюджету у відповідних документах.
5. Використовувати кошти державного бюджету та донорських організацій.
6. Проводити аналіз якості наданих соціальних послуг.

Висновки.

Аналіз документів та надання онлайн-консультацій Бородянській селищній об'єднаній територіальній громаді в рамках проєкту СОС «Дитячі містечка» виявили ряд сильних сторін та потенційних напрямків для покращення. Серед позитивних аспектів слід відзначити комплексний підхід до розвитку громади, який охоплює всі ключові сфери життєдіяльності та спрямований на підтримку соціально вразливих груп

населення. Однак, стратегія та бюджетні паспорти потребують деяких уточнень та доопрацювань для підвищення їх ефективності та актуальності. Виконання наданих в тексті рекомендацій сприятиме кращій реалізації стратегічних завдань і покращенню якості життя мешканців громади.